

Бобан Ђурић. Из живота руског Београда. Београд: Филолошки факултет, 2011, 172 стр.

Бобан Ђурић. Из живота руског Београда. Београд: Филолошки факултет, 2011, 172 стр.

Феноменът „руския Белград“, изследван от белградския учен Бобан Чурич, е резултат не само от иманентния живот на руската емиграция от първата вълна, чийто политически, духовен и културен център става сръбската столица в периода между двете световни войни през XX век, но и проява на руско-сръбския диалог – динамичен и плодотворен. В този смисъл „руския Белград“ не е въведен от автора като духовна и културна провинция, както обикновено в съвременната емигрантология се интерпретират балканските „емигрантски столици“. Именно интенцията да се представят двете култури – своята и чуждата – в полето на диалога определя главната изворова база на проучването, а именно сръбскоезичната и рускоезичната емигрантска периодици, през чиято двойна перспектива са разгледани едни и същи събития, фигури, текстове.

Книгата се състои от единайсет глави, покриващи различни аспекти на „руския Белград“ или по-точно разкриващи неговата разноликост. Хронологичният наратив разказва и подрежда разноформатни факти, които бих систематизирала според обекта на рефлексия в тях, при цялата относителност на подобно типологизиране, като персоналистични, засягащи конкретни личности, и комунитарни, отнасящи се до изборите и мнението на общностите – руската емигрантска и тази на приемащата страна.

Към първото поле могат да бъдат отнесени текстовете, занимаващи се с 1) пристигането на генерал П. Н. Врангел в Кралството на СХС, провокирало дебати в сръбското общество за отстояване на своя концепция за света – различна и от руския царизъм, и руския болшеvizъм; 2) емигрантското творчество на Дмитрий Мережковски в това число неговите интервюта за белградски издания, както и преводите на неговите романи (Изключително интересна е рецепцията на творчеството и публицистиката на Мережковски от сръбския философ Милош Чурич (1892-1967), който вписва руския писател в собствената си „философията на панхуманизма“); 3) постановката на трагедията „Царевич Алексей“ от Мережковски, осъществена на сцената на белградския Народен театър от ученика на Станиславски и сподвижника на Майерхолд – режисьора Юрий Ракитин (1882-1952), и срещнала отрицателните реакции на публиката и на театралната критика; 4) гостуването на поета-емигрант К. Д. Балмонт в Белград през март 1929 г. и представянето му като преводач на сръбски, хърватски и словенски народни песни (След сръбската столица впрочем Балмонт пристига в София); 5) краткото пребиваване на вече Нобеловия лауреат И. Бунин в Белград през август 1937 г., станало културно събитие както за руската емигрантска колония, така и за сръбската културна общественост.

Към второто поле могат да бъдат отнесени останалите текстове, занимаващи се с 1) организирането на религиозния живот на руската емиграция, провеждането на Руския задграничен църковен събор, състоял се в Сремски Карловци през 1921 г., и избирането на Карловацкия синод на Руската задгранична православна църква, председателстван от митрополит

Антоний (Храповицки); 2) строителството на руската църква „Св. Троица“ в Белград, в която през 1929 г. е пренесен прахът на П. Н. Врангел, починал през 1928 г. в Белгия; 3) организирането и провеждането на Конгреса на руските писатели и журналисти в емиграция, проведен през 1928 година в Белград и събрал имена като Д. Мережковски, З. Гипиус, А. Куприн, В. Немирович-Данченко, Б. Зайцев, Е. Чириков, литературния историк Алфред Бем, младите „пражки“ автори Глеб Рубанов и Василий Фьодоров, публициста Александр Яблоновски, редакторите на парижките „Съвременни записки“ В. Руднев и М. Вишняк; 4) отбелязването през 1928 г. в Белград на стогодишнината от рождението на Лев Толстой; 5) построяването на „Руски дом“ в Белград (1931-1933), станал средище за всички институции на руската колония там; 6) основаване на „Съюз на ревнителите за чистота на руския език“ през 1938 г. и дейността на руската емиграция в Белград по опазване на националната памет и съпротивата ѝ срещу тенденциите на културна асимилация от чуждата среда; 7) участието на руските учени-емигранти Алфред Бем, Иля Голенищчев-Кутузов, Ростислав Плетньов и др. в Третия международен конгрес на славистите, проведен между 18 и 25 септември 1939 г. в Белград.

Изследването борава с изключително богат и като цяло рядък рецептивен масив, затворен в ограничени по тираж и разпространение издания от 20-30-те години на XX век. Много от фактите могат да се положат диахронично или синхронично, а изговорените в пресата гледни точки да се мислят по сходство или опозиция спрямо ставащото в „съседната“ руска емигрантска столица – София, и писаното в рускоезичната или българоезичната периодики по същото време в България, което поставя въпроса за едно целенасочено регионално културно картографиране на руската емиграция на Балканите. Стои отворен въпросът за създаване не само на енциклопедични справочници, представящи фактологията, но и на речници-концептуарии, опитващи се да осмислят руската емигрантска култура през нейните базови понятия. В този аспект книгата на Бобан Чурич е успешен опит за систематизиране на тенденции в културния живот на руската емиграция в Сърбия, без който развитието на балканската емигрантология е немислимо.

Галина Петкова